

*Груша Мар'яна, здобувач фахової передвищої освіти
студентка I курсу спеціальності «Туризм»,
науковий керівник Грицик Юлія*

ПСИХОЛОГІЯ ПІДЛІТКА У РОМАНІ «ТАЄМНИЙ ЩОДЕННИК АДРІАНА МОУЛА» СЬЮЗЕН ТАУНСЕНД

Тема підліткових особистісних проблем досить часто піднімається у сучасній молодіжній літературі, проте не достатньо досліджені та проаналізовані самі ці проблеми. Цікавість з літературної точки зору викликає вивчення способу характеристики героя-підлітка, опису його внутрішнього світу.

В колі читацьких інтересів сучасного підлітка, передусім, реалістичні романи, у яких розповідь ведеться від «Я» сучасного підлітка; література, яка розкриває психологічні, філософські теми: самотності, відчуженості і віри у краще, життя і смерті, кохання, дружби та зради. Яскравими представниками у такому напрямку розвитку підліткової літератури в Україні є В. Рутківський, Г. Малик, О. Луцевська. Серед європейських авторів популярними є австрійська письменниця К. Нестлінгер, польська письменниця Б. Космовська, англійська письменниця С. Таунсенд.

В центрі уваги сучасних підліткових романів – діти, які гостро відчують недосконалість цього світу. Перше кохання, несправедливість, нерозуміння дорослими – з одного боку, і намагання розібратися в собі, у власному світі – з іншої, безліч спокус у молодіжному середовищі, дефіцит спілкування з батьками через постійну їхню зайнятість, – ось що визначає особливості душевного світу героїв сучасної підліткової літератури [1, с.4].

Сьюзен Таунсенд — лауреатка численних літературних конкурсів. У 1978 році Сью починає літературну діяльність. Згодом, через десять років, її

оголосили класиком англійської літератури. Крім свого найвідомішого циклу романів «Щоденники Адріана Моула» написала ще кілька п'єс, романи «Ми з королевою», «Ковентрі відроджується», «Діти-примари» та інші.

«Щоденники Адріана Моула» – це яскравий зразок підліткової прози, створеної для того, щоб розкривати внутрішній світ дитини, показувати які внутрішні переживання супроводжують її входженню у дорослий світ.

У щоденниках С. Таунсенд головний герой велику увагу звертає на проблеми сімейних взаємин, Адріан на сторінках своєї першої книги згадує батька (185 раз), матір (175 раз), бабусю (51 раз) та собаку (72 рази). Виходячи з цього, очевидним стає, що Адріан переживає за батьків, які не можуть знайти порозуміння між собою, особливо хвилюється за тата, який через негаразди на роботі почав зловживати алкоголем, хлопець занепокоєний постійними втечами і подальшим лікуванням своєї собаки. Підсумовуючи усі вищезгадані переживання стає зрозумілою причина пригніченого настрою хлопчика та його прискіпливого хвилювання за своє здоров'я.

Щоденникові записи Адріана Моула насичені висловлюваннями притаманними для підлітка, що сповнені експресивно багатою лексикою та емоційно-вольовими проявами [2, с. 18], які представлені як окличними реченнями, так і риторичними запитаннями, які здебільшого звернені до його першого кохання – Пандори. Сью Таунсенд вдається до використання своєрідної гри із власним текстом послуговуючись прийомом документальної стилізації. Імітуючи щоденник, який написаний від імені головного літературного героя, письменниця продемонструвала не тільки ґрунтовні знання психології героя, а й уміння передати мовлення персонажа.

Адріан Моул виокремлюється серед своїх друзів: він вважає себе інтелектуалом, пише й відсилає на Бі-Бі-Сі вірші та робить спроби читати серйозну літературу — «Прогрес, співіснування та інтелектуальна свобода» Андрія Сахарова, «Війну і мир» Льва Толстого. Проте його коментарі до творів викликають у читача іронічну посмішку: «П'ятниця, 6 березня. Я

позичив читацький квиток батька, щоб узяти в бібліотеці "Війну і мир". Свій я втратив. Субота, 7 березня. Я дочитав "Війну і мир". Сподобалося» [3, с. 44]. До того ж, читаючи роман Джейн Остін, Адріан Моул радить їй писати сучасніше, ігноруючи, а вірніше не знаючи того факту, що ця видатна письменниця творила в ХІХ ст.

Сью Таунсенд не ідеалізує персонажа, як і його епохи. Головний герой надзвичайно відвертий у щоденнику. Письменниця описує підліткових героїв, які не є цілковито «правильними». Адріан «народжений» іншою епохою, часом нестабільності, коли в британському суспільстві відбувалися численні дебати про майбутній економічний шлях. Водночас саме в той час Принц Чарльз одружується з Леді Діаною, і ця подія стає символом початку 1980-х. Попри те, що Адріан – інтелектуал і, до всього, досить чемний, він прагне зрозуміти, чому у світі на «чорне» кажуть «біле».

Книжка про Адріана має кілька рівнів. Перший, про який уже йшлося, – підлітковий. Адріан мріє про кохання, опікується проблемами довкілля, прагне справедливості в усьому світі, переймається настроями протесту, мусить відкуповуватися від шкільного хулігана тощо. Намагаючись виокремитися серед своїх друзів, Адріан вступає у своєрідну гру. Він уперше відчуває можливість приймати самостійні рішення, одне з яких – ніколи не стати таким, як його батьки [4, с. 163].

Підлітковий вік – «це світ, в якому немає логіки дорослого життя, безпосередності дитинства, де всі фарби та запахи життя, увесь його смак і аромат звалюються на підлітка як злива. Наслідки ж зливи, як відомо, бувають дуже неоднозначні – тут і поломане гілля, і вирвані з корінням дерева, і чисте повітря, і наповнена новою силою земля» [5, с. 177]. Яскраво і вдало ілюструє цей світ сучасна підліткова проза. Важливим є аналіз конкретних проблем, які переживає персонаж роману для підлітків у своєму переході від дитинства до дорослості. Адже саме образи художньої літератури за всіх часів мали значний вплив на читача, продовжують і сьогодні сприяти кращому розумінню себе і буття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чайникава Д. С. Образ подростка в некоторых произведениях современной норвежской литературы, переведенной на русский язык //Школа Пионер. – 2016. - №7. – с. 4-5.
2. Білецька С. В. Дитиноцентрована педагогіка: теорія і практика західних країн: навч. посіб. – Х.: Факт, 2008. – 255 с.: іл.
3. Таунсенд С. Таємний щоденник Адріана Моула: роман / пер. з англ. Анатолія Сагана. — Л. : Видавництво Старого Лева, 2013. — 560 с.
4. Свиридюк Л. А. Сучасний молодіжний роман в українській, німецькій і російській літературах: дис...канд. філол. наук: 10.01.05 / Любов Анатоліївна Свиридюк. – Тернопіль, 2016. – 220 с.
5. Зонтов О. В. Методологічні засади дослідження підліткового віку в контексті завдань сучасної психології//Збірник наукових праць інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПНУ. Проблеми загальної та педагогічної психології, 2010.- Т. XII ч. 3. – с. 171-179.